

1.

HAFTA

SOSYAL BİLGİLER

5.
SINIF

1. ÜNİTE
• BİREY VE TOPLUM

ÖĞRENDİKLERİMİ UYGULUYORUM

KAZANIMLAR

SB.5.1.1. Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak kendi gelişimine katkısını fark eder.

ÖĞRENDİKLERİMİ UYGULUYORUM

KAVRAM ÖĞRENYORUM

Etkin vatandaş: Bir ülkede yaşayıp o ülkenin kurallarına tam olarak uyan, çevresine karşı örnek olan, devlete karşı sorumluluklarını bilen ve yerine getiren kimselere denir.

Kanun (Yasa): Yetkili makamlarca meydana getirilen, herkesin uyması zorunlu olan, uyulmadığı zaman belli yaptırımlarla karşılaşılacak hukuk kurallarıdır.

Vergi: Devlet tarafından kişilerden ve kurumlardan, halka sunulan hizmetlerin yapılabilmesi amacıyla alınan paralardır. Zorunlu olmakla birlikte, ödeme gücüne göre herkesin farklı yükümlülüğe sahip olduğu bir konudur.

Etkin Vatandaşın Özellikleri

Vergisini düzenli öder.

Kanunlara ve kurallara uyar.

Üretim yaparak ekonomiye katkı sunar.

Sorumluluk bilinciyle hareket eder.

Askerlik görevini yerine getirir.

Oy kullanarak ülke yönetimine katılır.

Devletin vatandaşlarına sağladığı haklar olduğu gibi, vatandaşların da devlete karşı sorumlulukları vardır. Örneğin sağlık olanaklarından yararlanmak ve sağlıklı bir yaşam sürmek hakkımız olduğu gibi sağlık çalışanlarına karşı saygılı davranmak da önemli sorumluluklarımızdandır.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki bilgilerin doğru veya yanlış olduklarına karar vererek uygun şekilde işaretleyiniz.

	BİLGİ	DOĞRU	YANLIŞ
1.	Sosyal bilgiler dersi, bizim etkin ve sosyal bir vatandaş olmamıza katkı sağlar.		
2.	Devletin vatandaşlara sağladığı haklar ve imkânlar olduğu gibi vatandaşların da yerine getirmeleri gereken sorumlulukları vardır.		
3.	Etkin vatandaş, vergisini düzenli ödemekten kaçınır.		
4.	Sosyal bilgiler dersi bizlere çeşitli alanlarda katkı sağlar.		

ETKİNLİK 2

Halil Öğretmen'in sorduğu soruya doğru yanıt veren öğrencilerin isimlerini kutucuklara yazınız.

Resmî kimlik belgemizi inceleyerek kişisel kimliğimize ilişkin çıkarımlarda bulunabilmeyi öğreniriz.

Kültürümüzü, değerlerimizi, örf ve âdetlerimizi öğreniriz.

Söyleyin bakalım çocuklar. Sosyal bilgiler dersi bizlere ne gibi katkılar sağlar?

Vücudumuzun biyolojik yapısı hakkında bilgi sahibi oluruz.

Yaşamımızı demokratik kurallar çerçevesinde düzenlemeyi öğreniriz.

Belinay Berkcan Alptuğ İşlısu

1. .... 2. .... 3. .... 4. ....

ETKİNLİK 3

Ahmet'in başarı kapısını açabilmesi için etkin vatandaşın özelliklerine ait bilgilerin yer aldığı anahtarları kullanması gerekmektedir. Buna göre Ahmet'in kapıyı açabilmek için hangi anahtarları ihtiyacı bulunmaktadır? İhtiyacı olan anahtarların bulunduğu bilgileri tik işareti ile belirtiniz.

1. Üretim yaparak ekonomiye katkı sağlar.

2. Vergisini düzenli olarak öder.

3. Sorumluluklarını zaman zaman ihmal eder.

4. Oy kullanarak ülke yönetimine katkı sunar.

5. Kanunlara ve kurallara uymaz.

6. Haklarını bilir ve gerektiğinde kullanır.

1. Aşağıdakilerden hangisi sosyal bilgiler dersinin sağladığı katkılardan değildir?

- A) Demokratik hayatın gelişmesine katkı sağlar.
- B) Bayrak ve vatan gibi önemli değerlerin daha iyi benimsenmesine yardımcı olur.
- C) Ülke ekonomisine katkı sağlayan bireyler yetiştirir.
- D) Canlıların ve organizmaların yapısı hakkında bizleri bilgilendirir.

2.

Sosyal bilgiler dersi toplumsal, ekonomik, siyasi alanlarda bireylerin gelişimine katkı sağlamaktadır.

Buna göre;

- I. yardımlaşma,
- II. ticaret,
- III. demokrasi

kavramlarından hangileri sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

3.

Haklarını ve sorumluluklarını bilen ve bunlara göre hareket eden kişilere "etkin vatandaş" denir.

Aşağıdakilerden hangisi etkin bir vatandaştan beklenen bir davranış olamaz?

- A) Hak ve sorumluluklarına uygun hareket eder.
- B) Kendisi istediği zaman vergisini öder.
- C) Seçim zamanı geldiğinde oyunu kullanır.
- D) Sorumluluk bilinciyle hareket eder.

4. Toplumsal hayata büyük katkı sağlayan sosyal bilgiler dersi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Millî birlik ve beraberliğimizi güçlendirir.
- B) Ülkemizi ve dünyayı daha iyi tanımamıza katkıda bulunur.
- C) Tıp alanında meydana gelen gelişmelerle yakından ilgilenir.
- D) Hukuk ve adaletle ilgili konularda vatandaşlara duyarlılık kazandırır.

5.

Sosyal bilgiler dersi sayesinde kendime ait bir bütçe oluşturmayı öğrendim. Artık ailemin bana verdiği harçlıkları daha iyi değerlendiriyorum.

Selim

Selim, sosyal bilgiler dersinin hangi alandaki katkısına değirmiştir?

- A) Ekonomi
- B) Eğitim
- C) Sanat
- D) Sağlık

6. Aynı devlet içerisinde yaşayan, birbirlerine karşı hak ve sorumlulukları olan kişilere ---- denir.

Verilen cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Birey
- B) Toplum
- C) Halk
- D) Vatandaş

7. “ Sosyal bilgiler, insanı toplumsal ve kültürel yönden eğiten, insana yaşadığı toplumun düzenini, ekonomik özelliklerini, tarihini, coğrafyasını öğreten ayrıca etkin vatandaşlık bilinci kazandıran bir derstir. ”

Bu tanıma göre;

- I. Ülkemizdeki ekonomik faaliyetler,
- II. İlk Türk devletlerinin siyasi yaşamı,
- III. Sahip olduğumuz hak ve sorumluluklar

konularından hangileri sosyal bilgiler dersinin kapsamı içerisinde yer alır?

- A) Yalnız III   B) I ve II
C) II ve III   D) I, II ve III

8. Etkin vatandaşın özelliklerinden bazıları şunlardır:

- Oy kullanarak ülke yönetimine katılır.
- Askerlik görevini yerine getirir.
- Vergisini düzenli olarak öder.
- Kanunlara uymaktadır.

Bu bilgilerden hareketle etkin vatandaş ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Vatani hizmetleri yapmakla yükümlüdür.
B) Ekonomik yönden devlete karşı sorumludur.
C) Ülke kurallarına uymaktadır.
D) Kendi çıkarlarını ön planda tutmaktadır.

9. Sosyal bilgiler dersi sayesinde hayatımızı kolaylaştıracak pek çok bilgiye sahip oluruz.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi sosyal bilgiler sayesinde öğrendiklerimiz arasında yer almaz?

- A) Cebirsel ifadeleri öğreniriz.
B) Çevremizi ve dünyamızı daha iyi tanırız.
C) Farklı kültürler hakkında bilgi sahibi oluruz.
D) Haklarımızı ve sorumluluklarımızı öğreniriz.

10. Sosyal bilgiler dersi sayesinde, öğrencisi olduğum okulun, ilçemizde bulunan devlet hastanesinin ve mahallemizde bulunan polis karakolunun bizler için çok önemli birer kurum olduğunu öğrendim.

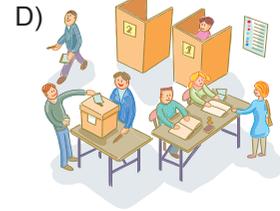
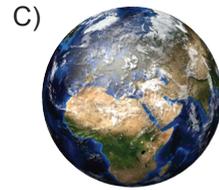

Yukarıdaki öğrenci sosyal bilgiler dersinin hangi alandaki faydasına değinmemiştir?

- A) Spor   B) Sağlık
C) Eğitim   D) Güvenlik

11. Sosyal bilgiler; tarih, coğrafya, ekonomi, vatandaşlık ve hukukla ilgili konuları içeren bir derstir. Bu ders, bizim etkin bir vatandaş olmamıza katkı sağlar.

Buna göre verilen görsellerden hangisi sosyal bilgiler dersi ile ilişkilendirilemez?

12. Etkin vatandaş; devlete karşı sorumluluklarını bilip bunları yerine getiren kişiye denilmektedir.

Verilen tanıma göre;

- I. Kanunlara uymak,
- II. Vergisini zamanında ödemek,
- III. Seçimlerde oy kullanmak

durumlarından hangileri etkin vatandaşın yapması gereken davranışlar arasındadır?

- A) I ve II   B) I ve III
C) II ve III   D) I, II ve III

1.

https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turk-kizilaydan-ihhtiyac-sahibi-suriyeliler-icin-isitici-ve-komur-yardimi-cagrisi-1673524

Türk Kızılayı'ndan İhtiyaç Sahibi Suriyeliler İçin Isıtıcı ve Kömür Yardımı Çağrısı

Türk Kızılayı Genel Başkan Yardımcısı, Barış Pınarı Harekatı ile terörden temizlenen bölgelerde yaşayan Suriyelilerin ısınma ihtiyaçlarının karşılanması için hayırseverlere çağrıda bulundu.

Genel ağ haberi, 14 Aralık 2019

Evde bilgisayarda genel ağ sitelerinde haberleri takip eden 5. sınıf öğrencisi Ahmet, genel ağda yukarıdaki haberi görmüş, çok üzülmüş ve bu haberi babasına göstermiştir.

Etkin ve duyarlı bir vatandaş olan Ahmet'in babası Nevzat Bey'in oğlu Ahmet'e örnek olmak için aşağıdaki davranışlardan hangisini göstermesi beklenemez?

- A) Kızılayın genel ağ sayfasından bölgeye yapılacak olan bağış için açılan banka hesap numarasına para göndermesi
- B) Ahmet'i de yanına alarak buldukları ildeki Kızılay şubesine giderek yetkililerle iletişime geçmesi
- C) İş yerindeki arkadaşlarını telefonla arayarak bu durumla ilgili kurum olarak ne yapabilecekleri konusunda arkadaşlarıyla fikir alışverişinde bulunması
- D) Böyle durumların herkesin başına gelebileceğini söyleyerek yaşanan olaya karşı duyarsız kalması

2.

AFAD®

10 yaşında

Deprem, sel ve heyelan gibi doğal afetler ile acil durumlara müdahale etme amacıyla 10 yıl önce kurulan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, ülke genelindeki yapılanmasıyla ihtiyaç duyanların imdadına yetişiyor.

- **10 YILLIK PROJE VE FAALİYETLER**
- 47 binden fazla **kişi gönüllü** oldu.
- 12 milyon kişi "**Temel Afet Bilinci**" eğitimi aldı.
- AFAD, ayrıca son 10 yılda **58 ülkeye 4,5 milyar lira tutarında** insani yardım ulaştırdı.

Verilen bilgilere göre,

- I. Etkin vatandaşlık bilinci ülkemizle sınırlı kalmamış, yurt dışına ulaşmıştır.
- II. Duyarlı vatandaşlar sayesinde AFAD 50 bine yakın üyeye ulaşmıştır.
- III. Toplumsal sorunlara duyarlılık gün geçtikçe azalmaktadır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

3. **Etkin vatandaş; ülkesiyle ve dünyayla bütünleşen, toplumsal sorunlarla yakından ilgilenen, ülkesini seven, hak ve sorumluluklarını bilen, birlik ve beraberlik duygusuyla hareket eden, hukuk kurallarına uyan bir kişi olarak düşünüldüğünde etkin vatandaşın;**

- I. televizyonda haber izlerken şehit haberi gördüğünde üzülmesi,
- II. insanlar markette sıra beklerken sonradan gelip öne geçmesi
- III. gönüllülük esaslı içeren sosyal sorumluluk projelerinde görev alması

davranışlardan hangilerini yapması beklenemez?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) I ve II   D) I, II ve III

- 4.

Salih Furkan

Okulumuzda yapılacak olan öğrenci temsilcisi seçimlerine aday oldum. Ailem ve arkadaşlarımla birlikte pankart, broşürler ve yapacağım konuşma metnini hazırladım. Gerekli çalışmaları tamamladıktan sonra seçim günü oyların sonuçlanmasını beklemeye başladım. Sonuçlar yarın açıklanacak ve ben çok heyecanlıyım.

Salih Furkan'ın anlattıklarından hareketle yapılan uygulamanın sosyal bilgiler dersinin;

- I. Çevremizi daha iyi tanımak,
- II. Demokrasi kavramını benimsemek,
- III. Tarihimizi daha iyi öğrenmek

amaçlarından hangilerini kazandırdığı söylenebilir?

- A) Yalnız II   B) I ve II   C) I ve III   D) II ve III

- 5.

Büşra Öğretmen'in sorusuna aşağıdaki öğrencilerden hangisinin yanlış cevap verdiği söylenebilir?

- A) **İkra Buğlem:** Birlik ve beraberlik duygularımızı pekiştirir.
- B) **Yüstra:** Millî Mücadele Dönemi'ne dair bilgileri ve ülkemizin tarihini öğreniriz.
- C) **Ceylin Nisa:** Vücudumuzda yer alan organların temel çalışma prensiplerini öğreniriz.
- D) **Yağmur:** Günlük hayatta karşılaştığımız sorunları çözmek için hak ve sorumluluklarımızı biliriz.

1. HAFTA

1. Ünite

6.

Kâmil Efe

Merhaba arkadaşlar ben Kâmil Efe. Sizler gibi 5. sınıf öğrencisiyim. Sizlere geçen gün yaşadığım olayı anlatmak istiyorum. Mahallemize yeni açılan dükkanın, çöplerini dükkanın ilerisindeki çöp konteynırına attığını ancak belediye tarafından bu çöplerin uzun zamandır toplanmadığını fark ettim. Sosyal bilgiler dersinde öğrendiğim gibi belediyeye dilekçe yazarak bu sorunun kısa bir sürede çözülmesini sağladık. Belediye ekipleri artık oraya yeni çöp konteynırını koydu ve her gün çöplerini almakta.

Kâmil Efe'nin anlattıklarından hareketle;

- I. Kendi çıkarlarını ön planda tutmuştur.
- II. Sorumluluk bilinciyle hareket etmiştir.
- III. Öğrendiklerini sosyal hayatında uygulamıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II   B) I ve II   C) I ve III   D) II ve III

7.

Sosyal Bilgiler dersinde "Geleneksel El Sanatlarımız" konusunu öğrendik. El sanatları, insanlarımızın duygu ve düşüncelerini yansıttığı, kendi ihtiyaçlarını karşılamak için uğraştığı ve el işlerini sergilediği kültürel özelliğimizin en önemli örnekleridir.

Bu bilgidен hareketle sosyal bilgiler dersinin;

- I. Millî kültürümüzü öğrenmemiz,
- II. Çevremizi ve dünyamızı daha iyi tanımamız,
- III. Kültürümüzün farklı kültürlerle etkileşimini öğrenmemiz

kazanımlarından hangilerini sağladığı söylenebilir?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III   D) II ve III

8. Mahallemizde çöpler yaklaşık bir haftadır toplanmayınca etrafa çok kötü kokular gelmeye başladı. Bu durumla ilgili yapılması gerekenleri aşağıdaki öğrenciler kendi aralarında konuşmuşlardır:

Ece

Durumun düzeltilmesi için belediyeye dilekçe yazmalıyız.

Eymen

Sorunu çözmek için yetkililere haber vermeliyiz.

Fatih

Çöpleri toplayıp şehrin uzak yerine götürmeliyiz.

Bu bilgilerden hareketle hangi öğrencilerin etkin vatandaşlık örneği sergilediği söylenebilir?

- A) Ece   B) Ece ve Eymen
C) Eymen ve Fatih   D) Ece ve Fatih

Bu görselde artırılmış gerçeklik bulunmaktadır.

2.

HAFTA

SOSYAL BİLGİLER

1 ÜNİTE

• BİREY VE TOPLUM

5. SINIF

OLAYLAR VE SONUÇLARI

KAZANIMLAR

SB.5.1.2. Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.

OLAYLAR VE SONUÇLARI

KAVRAM ÖĞRENİYORUM

Olay: Ortaya çıkan, oluşan durum, ilgiyi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise, vaka.

Çok Boyutluluk: Herhangi bir olayın birden fazla nedeni ve sonucunun olmasına çok boyutluluk denir.

Her gün bizim şahit olduğumuz veya olmadığımız pek çok olay meydana gelir.

Toplumdaki bireyler bu olaylardan doğrudan veya dolaylı yollardan farklı şekillerde etkilenebilirler.

Meydana gelen tüm bu olayların birden fazla nedeni ve sonucu olabilir.

Pek çok insanı etkileyen, nedenleri ve sonuçları çeşitli olan bu olaylara çok boyutlu olaylar adı verilir.

Çok Boyutlu Olayların Özellikleri

Birden çok nedeni vardır.

Birden çok sonucu vardır.

Farklı kişileri farklı şekillerde etkiler.

Çok Boyutlu Olay Örnekleri

DEPREM

NEDENLERİ

- Volkanik faaliyetler
- Güçlü patlamalar
- Nükleer testler
- Fay kırılmaları

SONUÇLARI

- Can kayıpları
- Mal kayıpları
- Yaralanmalar

TRAFİK KAZASI

NEDENLERİ

- Dikkatsizlik
- Uykusuzluk
- Hatalı sollama
- Aşırı hız

SONUÇLARI

- Can kayıpları
- Mal kayıpları
- Yaralanmalar

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki bilgilerin doğru veya yanlış olduklarına karar vererek uygun şekilde işaretleyiniz.

	BİLGİ	DOĞRU	YANLIŞ
1.	Yaşadığımız olaylar sadece bizi ilgilendirir.		
2.	Bir olayın sadece bir nedeni vardır.		
3.	Bir olay birden fazla kişiyi çeşitli şekillerde etkileyebilir.		
4.	Bir olayın birden fazla sonucu olabilir.		
5.	İnsanlar meydana gelen olaylardan aynı şekilde ve aynı oranda etkilenir.		

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen cümlelerde boş bırakılan bölümleri uygun şekilde tamamlayınız.

dolaylı

çok boyutluluğu

olay

olumsuz

1. Ortaya çıkan iş, hâl ve duruma ..... denir.
2. Meydana gelen bir durumun birden fazla nedeni ve sonucu olmasına olayın ..... adı verilir.
3. Meydana gelen bir olayın olumlu sonuçları olabildiği gibi ..... sonuçları da olabilir.
4. Toplumdaki bireyler meydana gelen olaylardan doğrudan veya ..... yollardan farklı şekillerde etkilenebilirler.

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki haberdeki olay ile ilgili olarak sorulan soruları cevaplayınız.

https://www.aa.com.tr/tr/gundem/manavgattaki-orman-yanigininda/2317795

MANAVGAT'TA ÇİĞERLERİMİZ YANIYOR

Manavgat'ta 28 Temmuz 2021'de başlayıp, 10'uncu gününde söndürülebilen Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük orman yangını olarak tarihe geçen büyük Manavgat yangını; Akseki, İb-radı ve Gündoğmuş ilçeleri sınırlarındaki ormanlara da sıçradı. Yangında 7 kişi yaşamını yitirdi, 60 bin hektar alan yandı, 2 binin üzerinde ev, iş yeri, depo ve ahır da zarar gördü. Yangının çıkmasında doğal nedenler etkili olabileceği gibi kötü niyetli bazı kişilerin de yangına sebep olabileceği ihtimali üzerinde duran emniyet güçleri bazı şüpheli şahısların ifadelerini almaya devam ediyor.

1. Yaşanan olayın sebepleri neler olabilir?

.....

.....

.....

.....

2. Yaşanan olayın hangi sonuçları olmuştur?

.....

.....

.....

.....

1.

Günlük hayatımızda meydana gelen olayların birçok sebebi vardır ve aynı olay birçok kişiyi farklı şekilde etkilemektedir.

Olayların farklı sebeplerinin olmasına ve aynı olayın birçok kişiyi farklı şekilde etkilemesine ne ad verilir?

- A) Değişkenlik
B) Farklılaşma
C) Çok boyutluluk
D) Yenileşme

2.

İstanbul'un en işlek caddelerinden birisi olan TEM otoyolunda sabah 07.45'te zincirleme trafik kazası meydana gelmiş; kaza sonucu trafikte mahsur kalan birçok sürücü işine geç kalmış, kaza yerine ambulans, polis ekipleri ve oto kurtarma ekipleri gelmiştir.

Bu bilgilere göre meydana gelen trafik kazasından;

- I. trafikte mahsur kalan sürücüler,
II. sağlık ekipleri,
III. güvenlik güçleri

unsurlarından hangileri etkilenmiştir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) I, II ve III

3.

Aniden bastıran yağmura hazırlıksız yakalanan Kızılay Meydanı'ndaki vatandaşlar seyyar satıcılardan şemsiye satın almış ve seyyar satıcıların elindeki şemsiyeler kısa sürede tükenmiştir.

Bu örnekte anlatılmak istenen temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Seyyar satıcıların yaptıkları işin önemli olduğu
B) Olayların birden fazla neden ve sonucunun olabileceği
C) Kızılay Meydanı'nda aniden yağmurun bastırabileceği
D) Aynı olaydan herkesin aynı şekilde etkilendiği

4.

Yoğun kar yağışı nedeniyle Bolu Dağı kara yolu trafiğe kapanmış, sürücüler yolda mahsur kalmış, polis ekipleri ve kurtarma araçları bölgeye sevk edilmiştir. Kar yağışı sebebiyle bölgede okullar 2 gün süreyle tatil edilmiştir.

Verilen bu bilgide aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- A) Meydana gelen olayın sebebi nedir?
B) Olay kimleri etkilemiştir?
C) Kar yağışı kaç gün sürmüştür?
D) Olayın sonuçları nelerdir?

5.

Yeni eğitim-öğretim yılının başlamasıyla okullar açılmış, okul alışverişleri başlamış, okul çevrelerinde hareketlilik ve canlanma yaşanmıştır.

Bu örnekteki bilgiler düşünüldüğünde okulların açılmasıyla,

- I. Kırtasiyeler ve giyim mağazalarının işleri açılmıştır.
II. Okula yakın bir evde oturan İhsan Amca öğrenci servislerinin gürültüsünden rahatsız olmuştur.
III. Büşra'nın babası işten çıktığı için kızına okul kıyafeti almakta zorlanmıştır.

gelişmelerinden hangileri aynı olaydan olumsuz şekilde etkilenmiştir?

- A) Yalnız III
B) I ve II
C) II ve III
D) I, II ve III

6. Yaşanılan bir olayın birden fazla nedeni ve sonucu olabilir. Bu duruma olayın çok boyutluluğu denilmektedir.

Buna göre;

- I. Depremin meydana gelmesi,
- II. Okulun açılması,
- III. Trafik kazasının olması

olaylarından hangileri çok boyutlu olay olarak değerlendirilebilir?

- A) I ve II   B) I ve III
C) II ve III   D) I, II ve III

7. **Olayların çok boyutluluğu:** Bir olayın birden fazla nedeninin ve sonucunun olmasıdır.

Buna göre;

- I. Doğduğu ve büyüdüğü yerde geçim sıkıntısı çeken insanların kentlere göç etmesi,
- II. Covid-19 nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilmesi,
- III. Küresel ısınmanın da etkisiyle Batı Anadolu ve Akdeniz kıyılarında orman yangınlarının çıkması

olaylarından hangileri çok boyutlu sonuçlar gösterebilir?

- A) Yalnız I   B) I ve II
C) II ve III   D) I, II ve III

8. Çevremizde yaşanan olaylar bazen birkaç kişi veya canlıyı etkilerken bazen de çok fazla kişiyi veya canlıyı etkileyebilmektedir.

Bu bilgiden hareketle aşağıdaki olaylardan hangisinin daha az kişiyi etkilediği söylenebilir?

- A) Derbi maçları
B) Orman yangınları
C) Bankanın batması
D) Sınıf başkanı seçimi

9. Bir olayın birden fazla nedeni ve sonucu olabilir. Bu duruma olayın çok boyutluluğu denilmektedir.

Verilen tanıma göre;

- I. Erozyonun olması,
- II. Sabri'nin gol atması,
- III. Suriye'de savaş yaşanması

durumlarından hangileri olayın çok boyutluluğuna örnek olarak gösterilebilir?

- A) I ve II   B) I ve III
C) II ve III   D) I, II ve III

10. Yaşanan bir olaydan bazı kişiler olumlu etkilenirken bazı kişiler de olumsuz etkilenmektedir. Örneğin trafik kazasının gerçekleşmesi sonucu insanların farklı şekillerde etkilendiği söylenebilir.

Buna göre aşağıdaki kişilerden hangisinin yaşanan örnek olaydaki durumdan olumlu etkilenmesi beklenmektedir?

- A) Kaza yapan Sinan
B) Kendisine araba çarpan Mustafa
C) Kaza yapan araçları tamir eden Rıdvan Usta
D) Kazada evinin bahçesine araba giren Ayşe Teyze

11. Olayların birden fazla nedeninin ve sonucunun olması ve bireylerin olaylardan farklı şekillerde etkilenmesi durumuna olayların çok boyutluluğu adı verilmektedir.

Bu tanımdan hareketle olayların çok boyutluluğu ile ilgili;

- I. Herkesi aynı düzeyde etkileyemeyebilir.
- II. Bir olay başka olayları da beraberinde getirebilir.
- III. Olaylar genellikle olumlu sonuçlanmaktadır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II   B) I ve II
C) I ve III   D) II ve III

1.

Ayşe

Ayşe 5. sınıfa başlamış, mahallelerinde ortaokul olmadığı için Ayşe'nin ailesi başka mahalleye taşınmış, ailesi ve Ayşe yeni çevre edinmiştir. Ayşe'nin ailesi başka mahalleye taşındığından Ayşe'nin babası Mehmet Bey sabah işe yetişebilmek için sabahları evden daha erken çıkmaya başlamış, annesi Fatma Hanım evlerinin yakınındaki halk eğitim merkezinin açtığı dikiş-nakış kursuna yazılmıştır.

Verilen bu örnekte anlatılmak istenen **temel düşünce** aşağıdakilerden hangisidir?

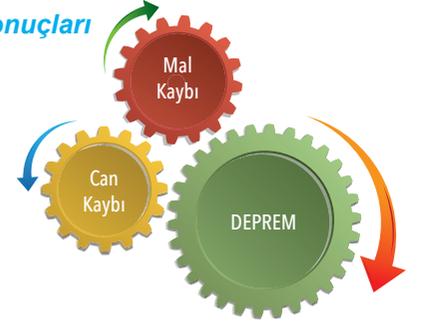
- A) Aynı olay farklı kişileri farklı şekilde etkilemektedir.
- B) Meydana gelen olayların tek bir sebebi vardır.
- C) Olayların sonuçları herkesi aynı şekilde etkilemektedir.
- D) Aynı konuyla ilgili sadece bir olay meydana gelmektedir.

2.

Olay ve Sebepleri

Olay ve Sonuçları

Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda olayların sebep ve sonuçlarıyla ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisinde bulunulabilir?

- A) Bir olayın birden çok sebebi ve sonucu olabilmektedir.
- B) Aynı olaylar farklı kişileri etkilemektedir.
- C) Depremlerin yol açtığı sorunlar trafik kazasından daha ağırdır.
- D) Trafik kazalarının temel sebebi aşırı hız ve dikkatsizliktir.

3.

Ali

Ali, Afyonkarahisar'ın Dinar ilçesinde yaşamaktadır. Ali'nin babası memurdur ve tayini Nevşehir'e çıkmıştır. Annesi ise ev hanımıdır ve kronik rahatsızlığı sebebiyle tedavi görmektedir. Ali, ailesiyle birlikte Nevşehir'e taşınmış, yeni okul arkadaşları edinmiş, kaldıkları ev kiralık olduğu için ailenin masrafları da artmıştır. Ayrıca Ali'nin annesinin tedavisi yarım kalmıştır.

Bu örnek olayda Ali'nin babasının tayinin çıkması aile bireylerini;

I. ekonomik,

II. eğitim,

III. sağlık

alanlarından hangilerinde etkilemiştir?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) II ve III

D) I, II ve III

4. Aşağıda meydana gelen bazı olayların sebep ve sonuçları eşleştirilmiştir.

Tablonun doğru olabilmesi için hangi seçenekteki maddelerin yer değiştirmesi gerekir?

	Olay	Sebebe	Sonuç
A)	Göç	Kırsal kesimde iş imkânının kısıtlı olması	Şehirlerde kentleşme ve konut yetersizliğinin meydana gelmesi
B)	Sel	Aşırı yağışların meydana gelmesi	Ev ve iş yerlerinin sular altında kalması
C)	İş Değişikliği	Yeni kişilerle ve iş arkadaşlarıyla tanışılması	Daha güzel iş imkânlarına sahip olunması
D)	Savaş	Devletlerin başka devletleri ekonomik olarak sömürmek istemesi	Can ve mal kayıplarının meydana gelmesi

5.

Verilen diyagramda boş bırakılan yerlere aşağıdaki sorulardan hangisinin yazılması uygun olmaz?

- A) Olayın nedenleri nelerdir? B) Olayın sonuçları nelerdir?
C) Olayın insanlara etkileri nelerdir? D) Olayın gerçekleşme süresi ne kadardır?

6.

Verilen görsel incelendiğinde ulaşılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olaylar her zaman somut sonuçlar doğurur. B) Olayların etki alanları geçmişe göre sınırlıdır.
C) Olaylar neden ve sonuç bakımından çok boyutludur. D) Olayların her zaman tek bir nedeni ve sonucu vardır.

2. HAFTA

1.
Ünite

7. Orman Yangınının Nedenleri

Doğal ya da insani sebeplerden ortaya çıkan yangınların ormanları kısmen veya tamamen yakmasına orman yangını denir. Yıldırım düşmesi, yanardağ patlaması ve yüksek sıcaklık gibi doğal sebeplerle çıkan yangınlar yanında insan eliyle çıkan ve tarımsal ürünler nedenli çıkan insan kaynaklı orman yangınları vardır.

Orman Yangınının Sonuçları

Orman yangınları ekolojik dengeyi bozarak bitkilerin ve hayvanların evsiz kalmasına hatta ölmesine bile neden olabilir. Aynı zamanda bir oksijen kaynağı olan ormanların zarar görmesi çevre sorunlarına da neden olmaktadır.

Bu bilgilerden hareketle çıkarılabilecek ortak yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olayların birden fazla nedeni ve sonucu bulunmaktadır.
- B) Orman yangınlarının sadece doğal nedenleri vardır.
- C) Olaylar herkesi aynı oranda etkilemektedir.
- D) Orman yangınlarının sonucunda birçok hayvan etkilenmektedir.

8.

SOSYO MAN GAZETESİ

DÜNYADA PANDEMİ

2019 sonlarında Çin'in Wuhan Kenti'nde bilinmeyen bir nedenle Covid-19 virüsü ortaya çıktı. Bu virüs Çin'in Wuhan Kenti'nden tüm dünyaya yayıldı ve dünyada pandemi başladı. Pandeminin etkisiyle ülkeler ve şehirler arası seyahatlere, sokağa çıkmaya kısıtlamalar getirildi. Kapalı ve açık alanlarda maske takmak zorunlu hâle geldi. Okullarda uzaktan eğitime geçildi, temasız alışveriş önem kazandı. Pek çok insan temel ihtiyaç maddelerine ulaşmakta güçlük çekti.

Görselde verilen haberden hareketle pandemi ile ilgili;

- I. Çok boyutlu sonuçlar doğurduğu,
- II. Herkesi benzer şekilde etkilediği,
- III. Farklı alanlarda etkilerinin görüldüğü

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız III
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) I, II ve III

9.

Mustafa

Kütahya'da yaşarken ailemin tayininin Gaziantep'e çıkmasıyla taşınmak için hazırlıklara başladık. Ben yeni bir yere taşınıp yeni arkadaşlar edineceğim için sevinirken, annem komşularından ayrılacağı için üzülmekteydi. Babam ise yeni iş arkadaşları ile tanışacağı için heyecanlıydı. Çevremizdeki kişiler ise taşınacağımız için üzüldüklerini belirtmekteydi.

Sadece Mustafa'nın anlattıklarından hareketle çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olayların sadece olumlu sonuçları vardır.
- B) Olaylar herkesi farklı şekillerde etkilemektedir.
- C) Olayların birden fazla nedeni ve sonucu bulunmaktadır.
- D) Olaylar bütün yaşayan kişileri aynı derecede etkilemektedir.

Bu resimde artırılmış gerçeklik bulunmaktadır.

3.

HAFTA

SOSYAL BİLGİLER

1 ÜNİTE

● BİREY VE TOPLUM

5. SINIF

HAKLARIMI VE SORUMLULUKLARIMI BİLİYORUM

KAZANIMLAR

SB.5.1.3. Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.

HAKLARIMI VE SORUMLULUKLARIMI BİLİYORUM

KAVRAM ÖĞRENİYORUM

Hak: Bireylerin menfaatine olan ve kanunların bireylere tanıdığı yetkilere denir.

Rol: Bir grupta bir kimsenin üstüne düşen görevlere denir.

Sorumluluk: Bireylerin yerine getirmekle yükümlü olduğu ve yaptığı davranışların sonuçlarını üstlenmesine denir.

Grup: Ortak bir amaç için bir araya gelen, aralarında etkileşim olan, en az iki kişiden oluşan topluluğa denir.

İnsanlar yaşamı boyunca farklı gruplar içerisinde yer alır.

İçerisinde yer aldığımız ilk grup aile grubudur. Bununla birlikte süreç içerisinde pek çok farklı grup içerisinde de yer alırız.

İçerisinde yer aldığımız gruplarda çeşitli haklarımız olduğu gibi yerine getirmemiz gereken çeşitli sorumluluklar da bulunmaktadır.

ROLLERİMİZ

Doğuştan Kazanılan Rollerimiz

- ✓ Herhangi bir ilgi ve yetenek gerektirmez.
- ✓ Bu rolleri seçme imkânımız yoktur.

ÖRNEK: Evlat, kardeş...

Sonradan Kazanılan Rollerimiz

- ✓ Kazanılmasında ilgi ve yeteneklerimiz etkilidir.
- ✓ Bu rolleri kendi seçimlerimiz ile elde ederiz.

ÖRNEK: Sınıf başkanı, doktor, öğretmen...

GRUPLARA
ÖRNEKLER

Okul Grubu

Kitap Kulübü

İzcilik Kulübü

ROLLERİMİZE
ÖRNEKLER

Öğrenci

Kulüp üyesi

İzci lideri

HAKLARIMIZA
ÖRNEKLER

İyi bir eğitim almak

Kitap okumak, bilgi edinmek

Doğadan yararlanmak, yürüyüş yapmak

SORUMLULUKLARIMIZA
ÖRNEKLER

Sınıf kurallarına uymak

Kulüp üyelerine saygılı davranmak

Doğayı korumak, çevreyi kirletmemek

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki cümlelerin doğru veya yanlış olduklarına karar vererek uygun şekilde işaretleyiniz.

	BİLGİ	DOĞRU	YANLIŞ
1.	Derslere zamanında girmek evdeki sorumluluklarımızdandır.		
2.	Hayatımız boyunca çevremizde bulunan pek çok grupta çeşitli roller üstleniriz.		
3.	Sorumluluklarımız, içerisinde yer aldığımız gruplara ve rollere aykırı olabilir.		
4.	Sorumluluklarımızı yerine getirerek başarılı ve mutlu bireylerin olduğu bir toplumun oluşmasına katkıda bulunmalıyız.		
5.	Aynı grup içerisinde birden çok role sahip olabiliriz.		

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen cümlelerde boş bırakılan bölümleri uygun şekilde tamamlayınız.

sorumluluklarımız

grup

rol

hak

aile

1.	Kanunlar tarafından bireylere tanınan yetkilere ..... denir.
2.	Ortak bir amaç için bir araya gelen, aralarında etkileşim olan, en az iki kişiden oluşan topluluğa ..... denir.
3.	Sevinçlerimizin ve üzüntülerimizin paylaşıldığı, içerisinde yer aldığımız ilk grup ..... grubudur.
4.	Evimizi temiz ve düzenli tutmak, ev işlerinde aile büyüklerine yardımcı olmak evdeki bazı ..... arasındadır.
5.	Bireyin ait olduğu gruplarda veya kurumlarda üstlendiği görevlere ..... denir.

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen cümleleri hak ve sorumluluklarımızla ilişkilendirerek uygun şekilde işaretleyiniz.

	BİLGİ	HAK	SORUMLULUK
1.	Sağlık olanaklarından yararlanabilmek		
2.	Sağlık çalışanlarına saygılı davranmak		
3.	Okula giderek eğitim hizmetlerinden yararlanmak		
4.	Okul ve sınıf kurallarına uymak		
5.	Müzik dinlemek		
6.	Çevreyi rahatsız etmemek		

1.

Yasal veya toplumsal olarak bireylere tanınan yetki ve kazançlara ---- denir.

Verilen tanımda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Rol
B) Sorumluluk
C) Hak
D) Görev

2.

Kişinin içinde bulunduğu grupta üstlendiği veya üstlenmesi gereken göreve rol denilir. Birey bazı rolleri doğuştan kazanırken bazı rolleri sonradan edinir.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi bireyin doğuştan kazandığı rollerden birisidir?

- A) Evlat
B) Öğretmen
C) Doktor
D) Öğrenci

3.

Toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamak ve toplumsal hizmetleri vermek amacıyla kurulmuş, çoğunlukla devlet tarafından oluşturulan, sistemli ve süreklilik arz eden teşkilatlı yapılara kurum denir.

Bu tanıma göre;

- I. Atatürk Ortaokulu,
II. Nevşehir Devlet Hastanesi,
III. Necip Fazıl Kısakürek Polis Karakolu

yapılarından hangileri kurum olarak değerlendirilebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) I, II ve III

4.

Ortak bir amaç için bir araya gelen, birbirlerini çoğunlukla tanıyan, aralarında ortak bir bağ bulunan ve planlı hareket eden insan topluluğuna grup denir.

Verilen bu tanıma göre aşağıdakilerden hangisi grup olarak değerlendirilemez?

- A) Bir okulda sene sonu turnuvalarına hazırlanan futbol takımı
B) Otobüs durağında bekleyen insanlar
C) Özel bir ortaokulda görev yapan öğretmenler
D) Yoksullara yardım etme amacıyla kurulmuş bir derneğin yönetim kurulu üyeleri

5.

Diyagramda verilen gruplara ait rollerin doğru eşleştirilebilmesi için hangi numaralı grupların yer değiştirmesi gerekir?

- A) 1 ve 3
B) 2 ve 3
C) 2 ve 4
D) 3 ve 4

6.

Birey aynı veya farklı grupta aynı anda birden fazla rol üstlenebilmektedir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi ortaokul öğrencisi Hande'nin okulda üstlenebileceği rollerden birisi değildir?

- A) 5/A sınıf başkanlığı
B) Okul voleybol takımı kaptanlığı
C) Yeşilay Kulübü başkan yardımcılığı
D) İl Halk Kütüphanesi üyeliği